

RELIGIES EN LGBTI- RECHTEN

EEN LIBERAAL PERSPECTIEF

Gepubliceerd door het European Liberal Forum in samenwerking met LibMov – Movimento Liberali en LGBTI Liberals of Europe. Mede gefinancierd door het Europees Parlement. De meningen hier verkondigd komen uitsluitend voor rekening van de auteur(s). Deze meningen zijn niet noodzakelijkerwijs een weergave van die van het Europees Parlement en/of van het European Liberal Forum.

Het European Liberal Forum (ELF) is de officiële politieke stichting van de European Liberal Party, de ALDE Party. Samen met 46 ledenorganisaties werken wij in heel Europa samen om nieuwe ideeën in te brengen in het politieke debat, om een platform voor discussie te bieden en om burgers in staat te stellen hun geluid te laten horen.

LibMov is een denktank, gestalte gegeven door de Italiaanse geassocieerde leden van ALDE, die zich ten doel stelt het liberalisme in Italië te promoten en alle Italiaanse Liberalen opnieuw bij elkaar te brengen die geloven dat het de hoogste tijd is voor een hernieuwde aanwezigheid in het Italiaanse publieke debat en in het Italiaanse politieke systeem.

LGBTI Liberals of Europe is een overkoepelende organisatie die zich ten doel stelt te strijden voor de rechten en vrijheden van de lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele en interseksuele leden van de bevolking en hun gezinnen. De organisatie is opgericht in Stockholm in augustus 2018 en brengt de liberale LGBTI-organisaties en dito politieke partijen bijeen.

Dr. Tommaso Virgili is postdoctoraal onderzoeker bij het WZB Berlin Social Science Center. Bovendien werkt hij samen met diverse denktanks, inclusief Humanists International, waarvoor hij een bijdrage leverde aan het 2020 Freedom of Thought Report. Zijn belangrijkste onderzoeksgebieden zijn islamisme en radicalisering, liberale Islam en rechten van de mens.

Dr. Matteo Gemolo is musicoloog en politiek commentator, en wordt vaak uitgenodigd als spreker door prestigieuze academische instituten zoals de University of Huddersfield, de Goldsmith University of London en het Royal Northern College of Music Manchester. Hij schrijft ook columns over rechten van de mens, de vrijheid van meningsuiting en secularisme voor tijdschriften zoals European Eye on Radicalization, Gli Stati Generali en MicroMega.

Jaar van publicatie: 2021

European Liberal Forum www.liberalforum.eu

Uiteenzetting

Tommaso Virgili & Matteo Gemolo

Projectleiders

Every man has a property in his own person (Iedereen heeft zijn eigen lichaam in eigendom)

John Locke, 1690

ACHTERGROND

Zowel in het verleden als in het heden hebben pleitbezorgers voor LGBTI weinig medestanders gevonden onder de geïnstitutionaliseerde religies. Ook zonder de klok terug te zetten naar de Middeleeuwen of het Victoriaanse tijdperk kunnen we een doekje open doen over een hele reeks door religie geïnspireerde vooroordelen, haat en geweld jegens homoseksuelen.

Over de hele wereld vinden we meerdere voorbeelden van deze tendens, en dit gebeurt in verschillende culturen en religies.

In een open brief geschreven in april 2019 hield de voormalige Paus Benedictus zowel homoseksualiteit als de seksuele revolutie van de zestiger jaren verantwoordelijk voor de seksschandalen van de katholieke kerk: “In diverse seminaries werden homoseksuele groepjes gevormd, die meer of minder open ageerden en de sfeer in de seminaries aanzienlijk veranderden.”¹

Een vergelijkbare afwijzing van homoseksualiteit kan worden aangetroffen onder de meeste orthodoxe Joden.²

Anti-LGBTI retoriek is het leitmotiv geworden voor Oost-Europese nationalistinnen die de LGBTI-rechten wensen af te schilderen als buitenlandse bedreigingen erop gericht om de onschendbaarheid van hun traditionele christelijke waarden te ondermijnen: in augustus 2019 werd de aartsbisschop van Krakau, Marek Jedraszewski, geprezen toen hij een anti-LGBTI preek hield om het 75e jubileum van

¹ Philip Pullella, ‘Ex-Pope says sexual revolution led to abuse crisis, sparking debate’ <<https://www.reuters.com/article/us-pope-abuse-benedict/ex-pope-says-sexual-revolution-led-to-abuse-crisis-sparking-debate-idUSKCN1RN0WI>>

² <https://www.myjewishlearning.com/article/judaism-and-the-lgbtq-community-an-overview/>

de opstand van Warschau door Poolse verzetsstrijders tegen de nazi-bezetting te markeren. Hij beschreef Polen als onder beleg van een ‘regenboogplaag’ van pleitbezorgers voor LGBTI-rechten.³ In Rusland hebben Poetin en de orthodoxe kerk een krachtige basis voor propaganda gevonden in de strijd tegen LGBTI-rechten in hun verdediging van ‘traditionele waarden’. Moskou heeft het tot op heden vermeden om enige actie te ondernemen tegen, of zelfs maar onderzoek te doen naar, de anti-homo pogroms gepleegd door het islamistische Tsjetsjeense regime.⁴

In al hun kwetsbaarheid vertegenwoordigen liberalisme en secularisme nog altijd de beste gereedschappen om leden van iedere maatschappij te beschermen: in seculiere, liberale democratieën kan geen enkele ideologie boven de rechten van het individu worden geplaatst, zelfs niet die op religie zijn gegrond.⁵

Helaas is dit niet het geval voor de meeste landen met een moslimmeerderheid, waar relaties tussen personen van hetzelfde geslacht nog steeds worden gecriminaliseerd. In vele moslimlanden in Afrika en het Midden-Oosten riskeren homoseksuelen gevangenisstraf, wat vaak, in het geval van mannen, het gevolg is van anale proefnemingen.⁶ Elders voorzien op de sharia gebaseerde wetten zelfs in doodstraffen, door steniging, vuurpeloton, ophanging of onthoofding. Dit kan gebeuren in landen als Afghanistan, Brunei, Mauritanië, Nigeria, Pakistan, Qatar, Saoedi-Arabië, Somalië, Jemen, Verenigde Arabische Emiraten en Iran (waar, gek genoeg, operaties voor geslachtsverandering wel worden toegestaan).⁷ Bovendien zijn buitengerechtelijke en eerwraakmoorden een gangbare praktijk, aangericht

³ Marcin Gocłowski, ‘Liberals fear unrest as Poland Catholic Church doubles down on anti-gay rhetoric’ <<https://www.reuters.com/article/us-poland-lgbt-bishop/liberals-fear-unrest-as-poland-catholic-church-doubles-down-on-anti-gay-rhetoric-idUSKCN1US1EN>>

⁴ Yuri Guaiana, ed., *Il lungo «inverno democratico» nella Russia di Putin* (Turijn: Diderotiana Editrice, 2019).

⁵ Giulio Ercolessi, *Liberalism and Definitions* (conferentieverlag, Southern European School of Liberalism, Santiago de Compostela, Galicia, Spanje, sept. 2013 gepubliceerd door ELF, Brussel 2013.)

⁶ <<https://www.humandignitytrust.org/lgbt-the-law/map-of-criminalisation/>> <https://www.hrw.org/report/2016/07/12/dignity-debased/forced-anal-examinations-homosexuality-prosecutions>

⁷ Lucas Ramón Mendos, ‘State-Sponsored Homophobia 2020: Global Legislation Overview Update’ (Genève: International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA), 2020), 31, https://ilga.org/downloads/ILGA_World_State_Sponsored_Homophobia_report_global_legislation_overview_update_December_2020.pdf.

door islamistische milities (zoals bijvoorbeeld Isis, Hamas, Hezbollah, Houthies), of zelfs gepleegd door familieleden.⁸

Behalve van zulke onverdraagzaamheid en gewelddadige opvattingen kan religieuze overtuiging ook een bron zijn van progressieve krachten.

Reeds in 1972 werd in Londen de eerste dergelijke Joodse organisatie opgericht onder de naam Jewish Gay Group. Kort daarna werd Beth Chayim Chadashim de eerste openlijk homoseksuele synagoge in Los Angeles, gevolgd door het ontstaan van vele andere homoseksuele en lesbische Joodse organisaties in Boston, Miami, Philadelphia, San Francisco en Washington D.C.⁹ De Italiaanse protestantse waldenzer minderheidskerk nam vanaf het midden van de zeventiger jaren een meer liberale houding aan tegenover homoseksualiteit.¹⁰ In 2009 gaf de Zweedse Kerk officieel goedkeuring voor het homohuwelijk.¹¹ Toen in 2015 het Hooggerechtshof van de V.S. besloot om het homohuwelijk te legaliseren voor alle Amerikanen, koos ook de Episcopal Kerk ervoor om huwelijksgelijkheid toe te staan aan alle Episcopalen.¹²

In 2019 begon de in Londen gevestigde LGBTIQ-liefdadigheidsorganisatie Imaan met een crowdfundingactie voor de eerste LGBTI-Moslimpride, met de slogan 'we don't just have one identity'.¹³ Dit volgde op het ontstaan van vele 'liberale moskeeën' over de hele wereld, waar mannen en vrouwen

⁸ <https://www.counterextremism.com/content/isis-persecution-gay-people>; <http://www.thetower.org/article/will-yemens-gay-community-survive-the-iran-backed-militias-trying-to-take-over/>; <https://www.economist.com/open-future/2018/06/06/how-homosexuality-became-a-crime-in-the-middle-east>; <https://www.newsweek.com/prominent-hamas-commander-was-executed-after-accusations-gay-sex-432343>; <https://www.smh.com.au/lifestyle/it-cant-get-any-worse-than-being-gay-in-syria-today-20151001-gjze4o.html>; <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/05/prejudice-turkey-against-homosexuals.html>. Tommaso Virgili, eigen interview met een homoseksuele Libanese vluchteling uit een familie die sympathiseert met Hezbollah, Brussel, september 2019.

⁹ Frank Giaoui *et al.*, *Kol Koleinu, From The Closet to the Bimah. A Legacy for Future Generations And All Communities*. 'Keshet Ga'avah: The World Congress, 2018.

¹⁰ Paolo Ricca (ed.), *Omosessualità e coscienza cristiana*, Claudiana (Turijn), 1976.

¹¹ <https://www.thelocal.se/20091022/22810>

¹² <https://www.hrc.org/resources/stances-of-faiths-on-lgbt-issues-episcopal-church>

¹³ Cherry Wilson & Michael Baggs, 'LGBT Muslim Festival: We don't have just one identity' <<https://www.bbc.com/news/newsbeat-49796967>>.

samen bidden, en LGBTI-individen welkom zijn.¹⁴ In Frankrijk kun je zelfs een homoseksuele imam tegenkomen die met zijn partner is getrouwd.¹⁵

Hoe zeer het verlangen naar het vinden van een evenwicht tussen religieuze overtuigingen en burgerrechten ook naar zichzelf verwijst, het is hoe dan ook een stap voorwaarts op het pad van hervorming van vele religieuze gemeenschappen binnen een seculiere maatschappij.

Religie mag noch blindelings worden geaccepteerd, noch zomaar afgewezen worden als reactionaire factor die de neiging heeft mensen terug te zetten in duisterder tijden. Ook in de ogen van vele LGBTI-mensen zelf is religie een belangrijk element voor de vorming van hun identiteit als individu. Daarom moet religie openlijk en openhartig worden besproken, voor wat betreft de positieve en negatieve effecten ervan.

WAT ZIJN ‘IDENTITEITEN’?

Ten eerste moet de complexe verhouding tussen LGBTI-rechten en religies in de context worden geplaatst van individuele identiteiten.

Het bepalen van iemands identiteit is namelijk een lang, ingrijpend en vaak intens proces. Enkele aspecten ervan zijn vooraf biologisch bepaald, andere lijken meer vloeiend te zijn en daarom moeilijker vast te stellen.

Fragmenten van onze identiteit ondergaan soms een voortdurende en blijvende verandering. Het ter discussie stellen van seksuele geaardheid en genderidentiteit kan voor velen een hele uitdaging zijn, terwijl anderen het gewoon als een voldongen feit aannemen. Seksuele geaardheid en genderidentiteit zijn onderwerp geweest van eindeloze wetenschappelijke en religieuze discussies, die echter weinig universele consensus hebben opgeleverd:

“Seksuele geaardheid en genderidentiteit blijven controversiële kwesties voor vele samenlevingen en sociale instituten; dit is met name evident in het geval van bepaalde religieuze tradities. Eigenlijk is het publieke debat over LGBTI-rechten vaak geframed als “religieuze mensen tegenover homoseksuelen”. Vele religieuze leiders hebben inderdaad homoseksuele relaties afgedaan als immoreel. Sommige leiders vinden voor de positie die zij innemen

¹⁴ Rayana Khalaf, ‘Take a look at these progressive mosques around the world’ <<https://stepfeed.com/take-a-look-at-these-progressive-mosques-around-the-world-2287>>.

¹⁵ Ibid.

een rechtvaardiging in de heilige teksten uit hun traditie. Anderen doen een beroep op morele principes, de officiële leer of theologische motieven om homoseksueel gedrag af te wijzen.”¹⁶

Zonder vooroordeel over deze overwegingen te willen uiten lijkt het van groot belang op te merken dat religieuze identiteiten en seksuele geaardheden in feite twee heel verschillende concepten zijn. Waar de eerste identiteit in het geheel de vrucht is van een keus, en daarom kan worden vergeleken met een politieke gezindheid of ideologische voorkeur, geniet de tweede identiteit uitsluitend van dezelfde mate van flexibiliteit als het gaat om seksuele *handelingen*, maar niet in verband met seksuele *aantrekkings*, die immers niet de uitkomst is van een bewuste en weloverwogen beslissing.

Met andere woorden, als we identiteiten op een continuüm plaatsen, waarbij één uiteinde onveranderlijke biologische kenmerken vertegenwoordigt (bijv. de huidskleur), en het andere uiteinde volledig vrijwillige voorkeuren (bijv. een politieke partij), kunnen we zonder twijfel stellen dat ‘seksuele geaardheid’ en ‘genderidentiteit’ veel dichterbij de eerste liggen, terwijl ‘religie’ zich in de richting van de laatste blijkt te bevinden.

Deze premisse is van het grootste belang omdat deze het debat in het juiste kader plaatst. Ten eerste kan religieuze identiteit worden veranderd, heroverwogen, aangepast met een simpele wilsdaad, wat niet het geval is voor seksuele geaardheid en genderidentiteit. Ten tweede kan religie worden omschreven als een systeem van grondbeginselen en waarden (vergelijkbaar met politieke ideologieën), terwijl seksuele geaardheid en genderidentiteit, op dezelfde manier als ras, waardenneutraal zijn. Daarom kan seksuele geaardheid op zichzelf, anders dan religieuze of politieke voorkeuren en principes, die kunnen - nee moeten - worden onderworpen aan rationele toetsing, niet aan die toetsing worden onderworpen, omdat deze geaardheid buiten rationele processen valt.

Het is duidelijk dat dit een discussie over de toekenning van rechten op grond van die specifieke seksuele geaardheid niet in de weg staat, of het nu om heteroseksueel, biseksueel, homoseksueel, cisgender, transgender gaat, of alle tinten grijs daartussenin. Het debat moet evenwel als volgt worden gecontextualiseerd: zijn er goede argumenten in de religieuze uitingen over LGBTI-rechten (of ontbreken die juist), die liberale democratieën in overweging zouden moeten nemen vanwege de *rationele* waarde van die argumenten?

RELIGIE ALS IDEOLOGIE

¹⁶ Mark Barwick, ‘LGBT People, the Religions & Human Rights in Europe’ (conferentieverslag, Human Rights Without Frontiers International, 2013) p. 7. Zie voor een gedetailleerde definitie van de verschillende seksuele gedragingen, *id.* pp. 9-10.

Zoals hierboven beargumenteerd, is iedere religie een sociale, historische en morele constructie. Er is niets aan religie dat aangeboren is tenzij we het apodictische argument accepteren van ‘sacraliteit’ – d.w.z. simpel gezegd de wil van God – wat zeker onaanvaardbaar is in een seculiere staat die gebaseerd is op de premisse van neutraliteit ten aanzien van immanente of transcendente wereldbeschouwingen.¹⁷

Een religieuze geloofsleer, ook al wordt deze gewaardeerd zoals deze is, is een systeem van grondbeginselen en dogma's dat in wezen een legitiem doelwit is voor toetsing en bekritisering. Kritiek op dogma's wordt vaak onterecht opgeblazen met een stigmatisering van gelovigen. Die twee moeten echter duidelijk van elkaar worden onderscheiden: net zoals bekritisering van een politieke partij niet wordt beschouwd als het direct in diskrediet brengen van de leden van die partij.

Hieruit volgt dat een seculiere staat concepten zoals ‘islamofobie’, ‘christenfobie’, ‘jodenfobie’ enz. krachtig moet afwijzen. Zij zijn immers gericht op de bescherming van *religies* - niet *gelovigen* - tegen smaad, en daarmee vertegenwoordigen zij heimelijke pogingen om blasfemiewetten op te leggen aan een liberaal-democratisch systeem en verhullen zij orthodoxe censuur onder de mantel van mensenrechten.¹⁸

Een staat heeft daarentegen de plicht om individuen te beschermen tegen aanvallen en discriminatie vanwege hun geloof of oorsprong, met speciale zorgvuldigheid jegens minderheden. Gezien vanuit dit perspectief gaan de officiële definities aangenomen door de Europese Unie in het kader van de strijd tegen ‘anti-moslimhaat’¹⁹ en ‘anti-semitisme’²⁰ in de juiste richting.

¹⁷ Alice Donald en Erica Howard, ‘The right to freedom of religion or belief and its intersection with other rights’ (onderzoeksverslag, ILGA-Europe, januari 2015).

¹⁸ Leonard Leo, Felice Gaer, en Elizabeth Cassidy. ‘Protecting religions from “defamation”: a threat to Universal Human Rights standards.’ *Harvard Journal of Law and Public Policy* 34, n. 2 (2001) pp. 769-784. Zie ook Haarscher, Guy. «Rhetoric and its Abuses: How to Oppose Liberal Democracy While Speaking Its Language.» *Chicago-Kent Law Review*, n. 83 (2008): 1225-1258.

¹⁹ De term 'anti-moslimhaat' beschrijft adequaat het fenomeen dat de Europese Commissie wil aanpakken. Het bestaat uit het voorkomen en bestrijden van hate speech, hate crime én discriminatie gericht tegen groepen of individuele leden van dergelijke groepen op grond van hun religie of etnische oorsprong. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-anti-muslim-hatred_en

²⁰ Gebaseerd op de werkdefinitie van de International Holocaust Remembrance Alliance: ‘Antisemitisme is een bepaalde perceptie van Joden, die kan worden uitgedrukt als haat jegens Joden. Retorische en fysieke manifestaties van antisemitisme worden gericht tegen Joodse of niet-Joodse individuen en/of hun eigendommen, tegen instellingen van de Joodse gemeenschap en religieuze gebouwen.’ <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism_en>.

Geen enkele ideologie staat boven toetsing, spot en kritiek, zeker niet als deze ideologie discriminatie en schendingen van mensenrechten inhoudt. Dat geldt dus ook voor religies.

OVER INDIVIDUELE VRIJHEID

Het werkelijke fundament van een liberaal-democratische staat, zoals beschreven door John Stuart Mill bijna drie eeuwen geleden, blijft ook heden ten dage hetzelfde:

‘De enige reden waarom men rechtmatig macht kan uitoefenen over enig lid van een beschaafde samenleving, tegen zijn zin, is de zorg dat anderen geen schade wordt toegebracht. Iemands eigen welzijn, hetzij fysiek, hetzij moreel, is geen voldoende rechtsgrond. Iemand kan niet rechtmatig worden gedwongen om te handelen of te ondergaan alleen omdat het beter voor diegene is om dat te doen, omdat het diegene gelukkiger zal maken, omdat het in de visie van anderen, verstandig zou zijn om dat te doen, of zelfs juist. Al deze motieven zijn terechte gronden om hem dit te verwijten of met hem te discussiëren, of hem te overreden of te smeken, maar niet om hem te dwingen, of dit met enig kwaad te vergelden in het geval dat hij anderszins handelt. Om dat te rechtvaardigen moet worden aangetoond dat het gedrag waar men diegene van af wil brengen kwaad voortbrengt voor iemand anders. Het enige component van het gedrag van wie dan ook waarover diegene verantwoording af moet leggen aan de maatschappij is dat gedrag dat anderen aangaat. In dat component dat uitsluitend diegene zelf aangaat is zijn onafhankelijkheid, van rechtswege, absoluut. Over zichzelf, over zijn eigen lichaam en geest, is het individu soeverein.’²¹

Met andere woorden, negatieve vrijheden²² moeten, uit principe, absoluut zijn. Geen enkel individu mag enige dwang ondergaan op het gebied van levenskeuzen en gedragingen die enkel hem-/haarzelf betreffen – de persoonlijke expressie van seksualiteit is wel het voorbeeld *par excellence* van lichamelijke autonomie.

In de context van ons thema is het cruciaal om te memoreren dat het beginsel van niet-inmenging niet alleen van kracht zou moeten zijn ten aanzien van de staat, maar ook ten aanzien van de groep waar iemand toe behoort. Concreter geformuleerd vertaalt dit zich in de mogelijkheid voor een religieuze gemeenschap om een van zijn leden te excommuniceren om diens seksuele geaardheid of genderidentiteit *op het vlak van religie*, aangezien dit betrekking heeft op theologische argumenten die buiten het bereik van deze publicatie vallen. Maar de groep, de gemeenschap, de kerk, of welke collectieve entiteit dan ook mag nooit enige dwingende bevoegdheid hebben over het individu op burgerlijk vlak.

Dit brengt ons bij de bespreking van de netelige kwestie van groepsrechten versus individuele rechten.

²¹ John Stuart Mill, *On Liberty*, 1859.

²² Isaiah Berlin, *Four Essays On Liberty*, (Oxford: Oxford University Press, 1969)

Volgens communautaire theorieën zouden ‘groepen’ entiteiten zijn die net zo reëel zijn als ‘individuen’;²³ zij zouden daarom specifieke (voor)rechten moeten hebben niet alleen voortvloeiend uit de som van de individuele rechten van de leden van de groep, maar zelfs daar boven uitstijgend.²⁴

Op maatschappelijk niveau vertaalt zich dit vaak in een multiculturele kijk, waarbij de maatschappij wordt beschouwd als een samenraapsel van een aantal ‘homogene gemeenschappen’ met ieder hun eigen specifieke en vaak tegenstrijdige belangen.

Sinds begin jaren negentig heeft een postkoloniaal en postmodernistisch discours, dat aanvankelijk beperkt bleef binnen de muren van Amerikaanse academische kringen, postgevat in het mainstream publieke debat, dat het regressieve idee propageert dat vreemde culturen en tradities recht hebben op bescherming en een voorkeursbehandeling alleen maar om het feit dat zij minderheden zijn binnen een multiculturele maatschappij; de introductie van islamitisch recht in het westerse rechtssysteem (bijv. de Islamic Sharia Council en het Muslim Arbitration Tribunal in het V.K.) is een perfect voorbeeld van hoe Europese burgers nog steeds ongelijk kunnen worden behandeld voor de wet: dit is het geval voor een aantal Britse moslimvrouwen die een echtscheiding aanvroegen ten overstaan van de Islamic Sharia Council en werden gedwongen om hun bruidsschat terug te geven.²⁵

Omdat het multiculturalisme zo is geconcipeerd opent het de deur voor het creëren van parallelle samenlevingen, die dikwijls extremistische ideeën getolereerd laten worden, uit naam van cultureel relativisme. Zelfs de mensenrechten staan op de tocht, en kunnen worden meegesleurd in de postkoloniale kritiek op westers cultureel imperialisme,²⁶ die er uiteindelijk niet in slaagt om zich te herinneren dat ‘de politieke functie van rechten nu juist het beschermen van minderheden is tegen de onderdrukking van meerderheden (en de kleinste minderheid op aarde is het individu)’.²⁷

In de woorden van de moslimgeleerde en activist voor de mensenrechten Elham Manea:

‘Als je kijkt naar in welke mate islamisten zich hebben ingevoegd in moslimgemeenschappen, zul je zien dat de consequenties niet alleen geweld zijn, zoals we vaak te horen krijgen. Vrouwen, kinderen en minderheden binnen

²³ Modood, geciteerd in Anna Triandafyllidou, ‘The multicultural idea and Western Muslims’, in *Routledge Handbook of Islam in the West*, ed. Roberto Tottoli, (Londen; New York, NY: Routledge, 2015), p 220.

²⁴ Zie Elham Manea, *Women and Shar’ a Law* (Londen & New York: I.B. Tauris, 2016).

²⁵ Jane Corbin, ‘Are Sharia councils failing vulnerable women?’ <<https://www.bbc.com/news/uk-22044724>>.

²⁶ Tariq Modood, *Multiculturalism* (Cambridge: Polity Press, 2007).

²⁷ Ayn Rand, *The Virtue of Selfishness* (New York: New American Library, 1964).

deze gemeenschappen zijn de eerste die eronder lijden. We moeten nadenken over de effecten van islamisme op de meest kwetsbare mensen en over het bredere effect op de sociale cohesie.²⁸

Een collectieve opvatting over rechten vertaalt zich al te gemakkelijk in de beruchte ‘tirannie van de meerderheid’,²⁹ namelijk de rechtvaardiging van het opleggen van de waarden van de meerderheid aan het individu. Deze waarden kunnen worden gevormd op een basis van verschillende culturen en ideologieën, inclusief een religieuze ideologie.

RELIGIE MOET ONDERGESCHIKT ZIJN AAN DE RECHTEN VAN HET INDIVIDU

Secularisme gaat niet over de scheiding tussen ‘kerken’ en ‘staat’ alleen. De staat dient garant te blijven staan voor universalisme en gelijkheid van rechten. De staat mag nooit een carte blanche geven aan religieuze instituten en hun gemeenschappen om te handelen zoals het hun goeddunkt samen met hun leden.

Dit is de reden waarom ‘interculturalisme’ een beter beschermingsmechanisme lijkt te bieden voor de mensenrechten dan ‘multiculturalisme’.

‘Multiculturalisme’ maakt het voor de verschillende etnische, religieuze en sociale groepen mogelijk om naast elkaar te leven zonder veel interactie of uitwisseling. Soms wordt autoriteiten gevraagd om een oogje toe te knippen bij obstructies en misbruik met als bedoeling de ‘vredelievende samenleving’ van verschillende groepen te waarborgen. ‘Interculturalisme’ benadrukt daarentegen het universalisme van mensenrechten, en onderstreept het belang van de uitwisseling van ervaringen en tradities om een raakvlak te vinden waar ieder individu gelijk is voor de wet: er kan geen uitzondering worden gemaakt uit naam van religieuze, sociale of politieke gezichtspunten.³⁰

Religieuze overtuiging zou moeten worden erkend door liberaal-democratische landen als een fundamenteel recht dat betrekking heeft op het individuele bewustzijn, maar waaraan geen prominente plaats

²⁸ <https://quillette.com/2018/05/09/elham-manea-fundamentalism-reform/>

²⁹ ‘Dus wat is een meerderheid in zijn geheel genomen anders dan een individu die meningen heeft en, meestal, belangen tegenstrijdig aan die van een ander individu die we de minderheid noemen? Welnu, aannemend dat een individu dat is bekleed met almacht deze kan misbruiken tegen zijn opponenten, waarom zouden we niet aannemen dat ditzelfde geldt voor de meerderheid? Zijn mensen door samen te komen soms van karakter veranderd? Zijn mensen door sterker te worden ook geduldiger geworden in het aangezicht van obstakels? In mijn optiek is dat ongeloofwaardig; en het vermogen om alles te doen wat ik weiger aan ieder van mijn maten, dat zal ik nooit overdragen aan meerderen.’ Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, 1835.

³⁰ Council of Europe, ‘White Paper on Intercultural Dialogue “Living Together as Equals in Dignity”’ <https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/White%20Paper_final_revised_EN.pdf>.

gegeven moet worden in de publieke sfeer. Religieuze en niet-religieuze ideologie moeten zeker niet de kans krijgen om een bedreiging te vormen voor individuele rechten. Dus de mythe van een verondersteld contrast tussen ‘vrijheid van religie’ en ‘LGBTI-rechten’ moet worden weggenomen: aan de ene kant is de laatste geen bedreiging voor de eerste; aan de andere kant ‘de vrijheid van jouw vuist eindigt waar mijn neus begint.’ Dit impliceert dat niemand zich mag beroepen op ‘religieuze gevoelens’ als een legitiem excuus voor discriminatie tegen LGBTI-personen, of voor ontkenning van hun rechten ofwel op een eigen privéleven ofwel op het openlijk manifesteren van de eigen identiteit in de openbare ruimte.³¹

In een seculiere, liberaal-democratische maatschappij heeft een individu behoefte aan bescherming tegen iedere vorm van discriminatie en, indien noodzakelijk, aan de mogelijkheid om uit hun eigen gemeenschap te kunnen stappen op het moment dat zij zich bedreigd voelen door de leden: Lyes Alouane, een Franse homoactivist van oorsprong uit de Maghreb, die woont in Gennevilliers (noordwestelijke voorstad van Parijs), heeft deelgenomen aan de Pride-optocht georganiseerd in juni 2019 in Saint-Denis om de wildgroei van homofobie aan de kaak te stellen binnen zijn eigen moslimgemeenschap: ‘Iedereen weet dat het moeilijker is om te leven naar je seksuele geaardheid en je genderidentiteit in arbeidersbuurten dan het is in Parijs. Het is zelfs taboe om het erover te hebben. [...] Ik werd verstoten door mijn familie. Zij zeiden mij dat ik “haram” [onrein] was. Mij werd verteld dat ik de Algerijnen beschaamde’.³²

Het wegstreken bij dergelijke fenomenen mogen wij niet toestaan. LGBTI-personen zouden de kans moeten krijgen om alle mogelijkheden te onderzoeken in hun zoektocht naar de oorsprong van homofobie.

Het is essentieel dat beleidsmakers en de burgerbevolking de handen ineenslaan en hun stem verheffen tegen iedere vorm van intolerantie en discriminatie, ongeacht van welke individuen, gemeenschap of ideologie (al dan niet religieus) deze afkomstig zouden zijn.

‘Het tolereren van de intolerante’ is, vanuit een authentiek liberaal perspectief, geen optie.

³¹ Om een fundamentele uitspraak van het Hooggerechtshof van de V.S. te citeren, ‘Diegenen in het gerechtshof van Los Angeles die een verdere bestoking van hun overgevoeligheden willen voorkomen kunnen dat effectief doen door eenvoudig hun ogen af te wenden.’ Hooggerechtshof van de V.S., *Coben v. California*, 1971. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens lijkt een stuk voorzichtiger met "religieuze sentimenten" vanuit dit gezichtspunt.

³² ‘Homophobie en banlieue ou stigmatisation? Vif échange à la Gay Pride de Saint-Denis’ <<https://francais.rt.com/france/62908-homophobie-banlieue-ou-stigmatisation-vif-echange-gay-pride-saint-denis>>.

BIJLAGE

LGBTI Liberals of Europe – Resolutie aangenomen door de algemene vergadering 26 oktober 2019 in Athene

Religies en LGBTI-rechten: Een liberaal perspectief

INTRODUCTIE

De afgelopen decennia heeft de geschiedenis de strijd gezien van de LGBTI-gemeenschap voor gelijke rechten en gelijkwaardigheid. Het was - en is - een strijd tegen de traditionele conservatieve krachten die vaak verwijzen naar religieuze overtuigingen wanneer zij tegen gelijkwaardigheid voor LGBTI pleiten.

In onze samenlevingen zijn wij bekend met de anti-LGBTI-posities die evangelische of streng katholieke gemeenschappen innemen. Vandaag de dag wordt onze open samenleving geconfronteerd met een extra uitdaging door de toegenomen immigratie van mensen uit conservatieve islamitische gebieden, wat leidt tot spanningen, zowel met Joodse burgers als met LGBTI-personen, inclusief die met het islamitische geloof. Islamitische LGBTI krijgen vaak te maken met meervoudige discriminatie op grond van hun seksuele geaardheid of identiteit, hun religie en hun achtergrond van migratie.

Terwijl de linkse kant van het politieke bestel deze spanningen die het resultaat zijn van een toegenomen immigratie van mensen met een conservatieve islamitische achtergrond bagatelliseert, proberen rechtse populistische partijen dit thema in te zetten voor hun politieke doelen, daarbij angst en vooroordeel veroorzakend binnen de LGBTI-gemeenschap. Wij als liberalen accepteren niet dat conflicten onder het tapijt worden geveegd noch dat zij die zelf de LGBTI-gemeenschap gelijkwaardigheid ontzeggen proberen zich te positioneren als verdedigers tegen de Islam vóór LGBTI.

BELEIDSAANBEVELINGEN³³

- **De rechten van de mens zijn individueel, universeel en onbetwistbaar. De belangrijkste bestaansgrond voor een liberale democratie is de bescherming van die rechten;**

³³ De hier volgende aanbevelingen zijn opgesteld op basis van de analyse hierboven en na overweging van de voorstellen van de *Liberale Schwule und Lesben* Resolutie van 04-11-2018 die een standpuntnota opneemt met als onderwerp 'LGBTI and Islam in Germany'.

- Publieke autoriteiten moeten zich op ieder niveau strikt houden aan het concept van het secularisme en daarmee ieder privilege voor religies afwijzen of dat nu van wettelijke, economische of intellectuele aard is;
- Geen wet of beleid mag gemeenschappen toestaan om collectieve tradities aan een individu op te dringen: vrijheid van religie kan nooit een voorwendsel zijn om andere basisrechten in het geding te brengen;
- Journalisten, academici, beleidsmakers en intellectuelen moeten discussies over en zelfs kritiek op religies en hun grondbeginselen nooit uit de weg gaan;
- Wetshandhavinginstanties op ieder niveau hebben de verplichting om een adequate bescherming te garanderen aan LGBTI-personen tegen intimidatie, geweld en discriminatie, in alle buurten, met speciale aandacht voor die waar de meeste homofobe/transfobe incidenten plaatsvinden;
- Autoriteiten moeten ervoor zorgen dat iedere religieuze actor die betrokken is bij maatschappelijke dienstverlening die direct of indirect wordt ondersteund of gepromoot door de Staat, zich houdt aan de grondwettelijke principes, individuele rechten respecteert en geen discriminerende of autocratische narratives propageert of de suprematie van religie boven de wet;
- Wij verwachten van alle religieuze gemeenschappen en leiders dat zij de toepassing van onze grondwettelijke waarden aanvaarden wat betreft alle staatsbeleid en individuele rechten, los van hun persoonlijke geloof of religieuze dogmatiek;
- De media moeten volgens een gedragscode te werk gaan waarin de niet-discriminatie van LGBTI is opgenomen, los van de persoonlijke religieuze achtergrond van de journalist;
- Publieke autoriteiten, politieke partijen en ngo's moeten, ieder op hun eigen terrein, liberale en progressieve religieuze actoren promoten en ondersteunen wanneer zij religieuze groeperingen integreren in dialogen en activiteiten;
- Scholen moeten voorlichting geven over diversiteit, tolerantie en LGBTI-rechten, inclusief peer-educatie door LGBTI-personen om vooroordelen weg te nemen. De Staat mag zulke educatie niet verbieden maar moet deze stimuleren;
- Overheden moeten ervoor zorgen dat LGBTI-asielzoekers en vluchtelingen op niet-discriminerende wijze worden behandeld en dat er geen discriminatie jegens hen plaatsvindt veroorzaakt door welke religie dan ook;
- Integratiecursussen voor nieuwkomers moeten verplichte educatie bevatten over liberale democratische waarden, inclusief de LGBTI-rechten;
- Het maatschappelijk bewustzijn van de ervaringen van LGBTI-asielzoekers en vluchtelingen moet worden vergroot, met als doel om onmiddellijk niet alleen ieder theocratisch standpunt tegen te gaan maar ook het populistische argument te bestrijden dat migranten hierheen komen om “Europese vrijheden te vernietigen”;
- We roepen op tot een dialoog met religieuze gemeenschappen over de aanvaarding van LGBTI-personen en hun individuele rechten.